

prevđena polja

virhilio pinjera putovanje

Četrdeset mi je godina; svaka odluka donesena u tom životnom dobu je ispravna. Odlučio sam da putujem bez predaha sve dok me smrt ne pozove. Iz zemlje neću izići, jer za to nema potrebe. Putevi su nam dobiti, dugi su više stotina kilometara. Pejzaž je predivan kako s jedne, tako i s druge strane puta. Pošto su razdaljine između seli i gradova relativno male, neću morati da konačin na putu. Hoću da jedna stvar bude jasna: moje putovanje neće biti užurbano. Želim da sve previdim tako da u svakoj dobi mogu da stanem da bih jeo i obavio ostale ljudske potrebe. Pošto imam puno para, sve će ići kao na točkićima...

Što se točkića tiče, putovaču u dečijim kolicima koja će gurati dadilja. Uzimajući u obzir činjenicu da jedna dadilja u parku šeta deve duž čitavih dvadeset blokova kuća i nakon toga ne pokazuje znake iscrpljenosti, na put od hiljadu kilometara postavio sam hiljadu dadilja – računajući da dužina dvadeset blokova kuća od po pedeset metara iznosi kilometar. Svaka od tih dadilja, obučena ne kao dadilja već kao vozač, ispred sebe gura kolica umerenom brzinom. Kada pređe svojih hiljadu metara, predaje kolica dadilji zaduženoj za sledećih hiljadu metara, s poštovanjem me pozdravlja i odlazi. U početku se svetina okupljala na putu da bi me videla u prolazu. Bio sam pružen da slušam raznorazne komentare. Ali sada (putujem već dobrim pet godina) na mene više ne obraćaju pažnju. Za njih sam, isto kao i suncе za divljake, postao prirodna pojava... Pošto jako volim violinu, kupio sam još jednu kolicu za čuvenog violinistu X-a; on me razgajuje predivnim melodijama. Tada na put postavim deset dadilja koje imaju zadatak da guraju kolicu u kojima je violinista. Ali samo njih deset, jer ne podnosim više od deset kilometara muzike. Što se ostalog tiče, sve ide kao po loju. Istina je da ponekad stabilnosti mojih kolica zaprete ogromni kamioni koji prolaze brzo kao munja; jednom je, čak, dadilja koja je čekala svoj red ostala polugola zbog naleta vetrov. To su male negzode koje ni u kom slučaju ne ometaju moju doživotnu vožnju. Ovo putovanje mi je otkrilo koliko sam bio u zablidi očekujući nesto od života. Ovo putovanje je pravo otkrivenje. U isto vreme, shvatio sam da nisam jedini kome se ta činjenica ukazala. Juče sam, prelazeći jedan od mnogobrojnih mostova na putu, ugledao čuvenog bankara Pepea kako sedi na loncu koji se polako okreće pod laganim pokretima kuvare. Na sledećem odmoru rekoće mi da je Pepe, slično meni, odlučio da ostanak svojih dana proveđe putujući ukrug. U tu svrhu zaposlio je stotine kuvare koje se smenjuju svakih pola sata, računajući da za to vreme jedna kuvare može da skupa po jedno jelo. Slučajnost je htela da Pepe, okrećući se na svom loncu, uvek bude licem okrenut meni kada prolazim u kolicima, što nas obavezuje na po jedan svečani pozdrav. Naša lica zrače očiglednom srećom.

onaj koji je došao da me spase

Uvek sam se bojao samo jednoga – da neću znati čas svoje smrti. Moja žena je tvrdila da je za to kriv moj otac; dok mi je mati umirala, dovukao me je pred nju i naterao me da je poljubim. U to vreme imao sam deset godina, a svima je dobro poznato da prisustvo smrti ostavlja dubok trag na decu... Ne kažem da je ta tvrdnja pogrešna, ali to nije moj slučaj. Ono što moja žena ne zna jeste da sam video pogubljenje čoveka, i to sasvim slučajno. Nepravedna presuda, drugim rečima, dva čoveka postave zamku trećem u toaletu bioskopa i zakolu ga. Kako? Bio sam zaključan i kakio sam, a oni nisu mogli da me vide: bili su kod pisoara. Spokojno sam kakio kad iznenada čuh: »Ali nemojte me ubiti... Pogledao sam kroz ključaonicu i u tom trenutku ugledao nož kako preseca neki vrat, zatčuo vapaj, klokotanje krv i korake koji se hitro udaljavaju. Kada je policija stigla na mesto zločina našla me je bledog, skoro mrtvog, sa onim što se zove »nervni slom«. Meseč dana sam bio između života i smrti.

Dobro, nemojte misliti da se, shodno tome, plasim da će biti zaklan. Pa dobro, možete to i pomisliti, vaše je pravo. Ako neko vidi kako koliju čoveka,

logično je da pominši da se to isto može i njemu dogoditi, ali je isto tako logično da pominši da će prokletom slučajnošću sudbina, ili bilo šta drugo, baš njega izabrati da bude iste sreće kao i čovek koga su zaklali u toaletu bioskopa.

Ne, ja se toga nisam bojao; ono što sam osetio baš u trenutku kada su zaklali tipa moglo bi se izraziti ovom rečenicom: »Kada?« Zamislimo starca od osamdeset godina, već spremljenog da se suoči sa smrću; mislim da njegova fiks – ideja ne može biti ništa drugo sem pitanja: »Možda nočas?... Možda sutra?... Možda u tri ujutru prekosutra?... Možda baš sada, dok razmišljam da će možda biri prekosutra u tri ujutru?« Pošto zna i oseća da je vreme koje mu preostaje za život vrlo kratko, procenjuje da su njegovi računi o »fatalnom času« dosta tačni, ali ih, u isto vreme, njegova nemoć da odredi tačno »taj trenutak« svodi na nulu. Nasuprotno njemu, tip koji je ubijen u toaletu znao je istog trenutka kada će nastupiti njegov čas. Dok je izgovarao »Ali nemojte me ubiti... već je znao da je on tu. Tačan trenutak svoje smrti saznao je u vremenu koje je proteklo između njegovog očajničkog uzvika i ruke koja je usmerila nož u polukružni pokret oko njegovog grla. Što će reći, da ako je uzviknuo, na primer u devet sati, četiri minuta i pet sekundi uveče, a klanje se odigralo u devet sati, četiri minuta i osam sekundi, on je saznao tačni čas svoje smrti sa anticipacijom od tri sekunde.

Nasuprotni tome, ovde, ispružen na krevetu, sām (žena mi je umrla prošle godine, a, s druge strane, ne znam u čemu bi jednica mogla da mi pomogne što se tiče časa moje smrti) razbijam glavu. Poznato je da je čovek, kada ima devedeset godina (a to je moja starost), kao i putnik zavisan od časa, s tom razlikom što ga putnik zna a on ne. Ali, ne prenaglijuimo.

Kada je bilo ono sa zaklanim tipom, imao sam jedva dvadeset godina. Činjenica da sam tada bio »pun« života i saznanje da sam ga imao za još čitavu večnost, brzo su izbrisali tu krvavu sliku i ono mučno pitanje. Kad je čovek pun života, ima jedino vremena za život i »izvljavanje«. Tako se izvljjava i kaže samom sebi: »Kako sam zdrav, udišem zdravlje svim svojim porama, mogao bih vola da pojedem, da kopuliram pet puta dnevno, da radim neprekidno dvadeset sati a da se ne zamorim...« i onda ne može imati predstavu o tome što je to umreti i »umirati«. Kada sam se oženio sa dvadeset i dve godine, žena mi je jedne noći, videvši moju varenost, rekla: »Hoćeš li biti isti prema meni i kad budеш čica?« A ja sam joj odgovorio: »Šta je to čica? Da ne znaš slučajno ti? Ni ona, naravno, to nije znala. A pošto ni ona ni ja u tom trenutku i nismo mogli da zamislimo nekog čičicu, samo smo se nasmejali i dobro se potucali.

No, tek što sam napunio pedesetu, počeh da nazirem kako je to biti čica i da razmišljam o »času...« Naravno, nastavio sam da živim, ali sam u isto vreme počeo da umirem, a neka znatiželja, bolesna i izjedajuća, gurala me je sve bliže kobnom trenutku. Pošto je smrt neizbežna, da bar znam kada će se dogoditi moja smrt isto kao što, na primjer, znam tačan trenutak u kojem perem zube...«

I, što sam postajao stariji, ova je misao bivala sve opsesivnija, sve dok se nije pretvorila u ono što zovemo fiks – idejom. Tamo negde oko sedamdesete sam, iznenadno, prvi put putovao avionom. Primo sam telegram u kojem me je žena mog jedinog brata obaveštavala da je on na samrti. Uzeh, dakte, avion. Posle dva sata leta počelo je nevreme. Avion je bio perce u olju, i sve ono što se kaže o avionima dok traje nevreme – prestravljeni putnici, žurba stjuarda, predmeti koji padaju, krici žena i dece pomešani sa očenäsim i avemarijama, sve u svesu, pravi »memento mori« koji je više »memento« na 40.000 stopa visine.

– Hvala bogu – rekoh sām sebi – hvala bogu što sam po prvi put blizu izvesnoj tačnosti što se tiče časa moje smrti. U ovom brodu kojem preti opasnost da se sruši mogu makar da izračunam kada će nastupiti čas. Deset, petnaest, 38 minuta? Nije važno, blizu sam, i ti, smrti, nećeš uspeti da me iznenadiš.

Priznajem da sam divlje uživao. Ni u jednom trenutku mi nije palo na pamet da se pomolim, razmišljam o svom životu, kojem se ili jednostavno učinim onu fiziološku radnju koja se zove povraćanje. Ne, jedino sam pažljivo očekivao neposredan pad aviona da bih znao, dok se rušimo, da je to trenutak moje smrti.

Pošto je opasnost prošla, jedna putnica mi reče: »Cujte, gledala sam vas dok je malo nedostajalo da se srušimo, a Vi kao da ništa...« Nasmešio sam se, i nisam joj odgovorio: a ona, dok joj se teskoba još uvek očrtavala na licu, nije znala za moju

»teskobu« koja se, jedan jedini put u mom životu, bila pretvorila na tih 40.000 stopa visine u takvo stanje blaženstva kakvo osećaju samo najviši sveči crkve.

Ali, na 40.000 stopa visine, u avionu kojega šiba oluja – jedinom nazretom raju u mom drugom životu – ne može se biti svakog dana; naprotiv, živi se u paklu kojega svako od nas sebi stvari: njegovi su zidovi misli, njegov krov strahovi, a prozori su mu provaliće... A unutra, čovek koji se smrzava na laganoj vatri, hoću reći gubi život usred plamenova koji poprimaju neobične oblike, »kog trenutka?«, »u utork?«, »ili subotu?«, »na jesen ili u proleće?...?«

A ja se smrzavam i gorim svaki put sve više. Pretvorio sam se u okamenjeni primerak nekog teratološkog muzeja, a istovremeno sam živa slika iscrpljenosti. Siguran sam da mojim venama ne teče krv već gnoj; treba videti moje kraste – plavčasto gnojne – i moje kosti koje su, čini se, mom tudi dale sasvim drugačiju anatomiju. Bedrene, široke, kao da su ženske; ključnjače bi, kad bi mi neko skinuo meso, izgledale kao sidro koje visi sa boka neke lade; potilačna od moje glave čini spljošteni kokosov orah udaren maljem.

Medutim, ono što glava sadrži nastavlja da misli, i to na svoju fiks – ideju. Upravo sada, u ovom trenutku, u mojoj sobi, dok ležim na kveretu sa smrću nad glavom, sa smrću koja može da bude ona fotografija mog mrtvog oca koja me gleda i kaže mi: »Iznenadiću te, nećeš moći znati, vidiš me, ali ne znaš kada će udariti...«

Što se mene tiče, još sam prodornije pogledao fotografiju svog oca i rekao mu: »Tvoja neće biti poslednja, saznaču trenutak u kojem ćeš mi baciti rukavicu i pre toga ču viknuti: sad je čas! i neće ti preostati druga uteha do da priznaš da si pobednik.«

I upravo u tom trenutku, u trenutku koji pripada stvarnosti i nepravilnosti, čuh korake koji su, sada i oni, učestvovali u toj istoj stvarnosti i nestvarnosti. Skrenuti pogled sa fotografije i nesvesno ga upravili na ogledalo ormanga koji se nalazi ispred mog kreveta. U njemu ugledaj lice nekog mladića, samo njegovo lice jer je ostatek njegovog tela bio zaklonjen paravonom postavljenim između nogu mog kreveta i ogledala. Ali tome nisam pridavao veći značaj; bilo bi neshvatljivo tako postupiti u nekim drugim godinama, odnosno u godinama kada je čovek zaista živ i kada mu neočekivano prisustvo nekog budinu u sobi izaziva iznenadenje, ili čak užas. Ali, u mojim godinama i u stanju malakslosti u kojem sam se nalazio, neki budin i njegovo lice samo su deo stvarnosti – nestvarnosti koju podnosimo. Drugim rečima, taj stranac i njegovo lice bili su ili još jedan od predmeta koji su nastanjivali moju sobu, ili neka od mnogih prikaza koje naseljavaju moju glavu. Shodno tome, ponovo sam skrenuo pogled na fotografiju svoga oca, a kad sam opet pogledao ogledalo, lice budin bilo je nestalo. Ponovo pogledah fotografiju i učini mi se da je očeve lice natmureno, hoću reći, budući njegovo ali istovremeno lice koje nije bilo njegovog, nego kao našminkano za ulogu u nekoj tragediji. Ali ko bi znao... Na toj granici stvarnog i nestvarnog sve je moguće, a što je još bitnije, sve se događa i ne događa. Zatim sam zatvorio oči i počeo glasno da izgovaram: »sada, sada...« Iznenada začuh korake kako blizu uzglavljuju kreveta; otvorih oči i tu, ispred mene, beše budin, celim svojim telom duljim kao kilometar. Pomislih: »Bah, isto kao u ogledalu...« i nastavih da gledam očevu fotografiju. Ali, nešto mi je govorilo da ponovo pogledam budinu. Poslušao sam svoj unutrašnji glas i pogledao ga. Sada je držao nož i počeo da se naginje, dok mu je istovremeno prodorno posmatratio. Tada sam shvatio da je taj budin onaj koji je došao da me spase. Saznao sam tačni čas svoje smrti nekoliko sekundi unapred. Kada se nož zario u moj vrat, pogledao sam svog spasioča i, medu klokotima krvi, rekao mu: »Hvala što si došao.« (1967)

*muzej nakaza (prim. prev.)

Prevod sa španskog:
Jasna Stojanović i
Zoran Hudak

Beležka o piscu

Virhilio Pinjera (Virgilio Pinera, 1912-1979) bio je pripovedač, pesnik i dramaturg. Saradivao je u danas istorijskom časopisu »Orígenes« (Origenes), koji je u vreme okupacije kubanskog literarnog avangarda (Lesama Lima, Julio Rodríguez Feo, Eliseo Díego, Sintio Víctor – Lezama Lima, Julio Rodríguez Feo, Eliseo Díego, Cintio Vitier) i bio jedan od urednika poznatog časopisa »Síklon« (Cíclon). Stvarao je u jednom od najzivljih i najplodnijih pokreta kubanske literature. U Argentini je živeo do 1958., gde je zapazio Horhe Luis Borges i prvi put objavio njegovu priču »Gospodin Ministar« (El Señor Ministro) u časopisu »Anales Buenos Airesa«.

Pripovedanje Virhilija Pinjere je barokno, što nije posledica stila (je ogoljen i jednostavan), niti ambijenta koji oni održava, već same radnje njegovih pripovedaka. Jezik mu je pun aluzija i ironije, a proza obojena sarkastičnim humorom. Za Pinjerinog prethodnika smatra se španski barokni pisac Fransisko de Quevedo (Francisco de Quevedo).